

Werken met de nieuwe Europese Zwemwaterrichtlijn

De implementatie van de nieuwe Europese Zwemwaterrichtlijn heeft het nodige werk met zich meegebracht en een aantal nieuwe ontwikkelingen geïnitieerd: hoe gaan we om met nieuwe zwemwaterlocaties, hoe raken we probleemlocaties kwijt? Hoe ziet de nieuwe regelgeving eruit en wat gaat die ons brengen? Wat zijn goede zwemwaterprofielen? Wie doet wat aan publieksinformatie? Wat zijn de belangrijkste veranderingen voor het zwemseizoen 2009? Die vragen stonden centraal op de drukbezochte landelijke zwemwaterdag op 23 april.

Toen hielden het Waternetwerk, het ministerie van VROM, STOWA en Rijkswaterstaat de bijeenkomst 'Zwemwateren: voorbereiding op een nieuw seizoen'. Ruim 80 medewerkers van waterschappen, provincies, Rijkswaterstaat en adviesbureaus, die zich beroepsmatig met zwemwater bezighouden, bezochten deze bijeenkomst in De Eenhoorn te Amersfoort. Ze lieten zich daar informeren over de actuele stand van zaken rond de implementatie van de nieuwe Europese Zwemwaterrichtlijn in de Nederlandse wetgeving en over praktijkontwikkelingen op zwemwatergebied. Tijdens het komende zwemseizoen zullen de betrokkenen namelijk te maken krijgen met de nieuwe eisen uit de Europese Zwemwaterrichtlijn.

Ontwikkelingen wet- en regelgeving

Volgens Sybrand Landman, de projectleider implementatie van de Europese Zwemwaterrichtlijn van het ministerie van VROM, gaat Nederland uit van 'strikte implementatie' in de Nederlandse wetgeving. Het juridisch kader wordt gevormd door de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz), het Besluit hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Bhvbz, bevat onder meer de taakverdeling), de Wet op de waterhuishouding en de Regeling (bevat de detailinvulling, bijvoorbeeld tijdstippen van rapportage en aantal te nemen monsters voor zwemwaterkwaliteitsbeoordeling). De aangepaste Whvbz is aangenomen door de Tweede Kamer en ligt nu bij de Eerste Kamer. Er is één motie (motie Koppenjan) aangenomen, waarin gevraagd wordt om onderzoek naar meer zwemwater in de stad. Waarschijnlijk wordt de wet na de zomer gepubliceerd in het Staatsblad. Ten aanzien van het besluit wordt gewerkt aan de verwerking van de uitvoeringstoetsen die zijn ingediend door onder andere de Unie van Waterschappen en het IPO. Dan gaat het besluit via de ministerraad voor advies naar de Raad van State, vervolgens vindt inwerkingtreding plaats (waarschijnlijk gelijk met de wet). Voor wat betreft de Regeling zijn de teksten nog in de maak.

Publieksvoorlichting

Volgens de nieuwe Europese Zwemwaterrichtlijn moet meer informatie aan het publiek beschikbaar worden gesteld dan volgens de huidige wetgeving. Voorlichting moet door de provincies lokaal (op informatieborden op de zwemlocatie) en via internet gegeven worden.

Op landelijk niveau wordt in de werkgroep Publieksinformatie nagedacht over informatievoorziening naar de badgast. In de

werkgroep hebben provincies, ANWB, GGD, Recreatieschap, waterkwaliteitsbeheerders en Reddingsbrigade zitting. Dit jaar komt er een beschrijving in woord en beeld van de wijze waarop een publieksinformatiebord vormgegeven dient te worden, zodat de opzet beschikbaar is voor het zwemseizoen 2010. De informatievoorziening moet met ingang van het badseizoen 2012 voldoen aan de Europese eisen.

Zwemwaterprofielen

Nieuw is het opstellen van zwemwaterprofielen (omgevingsonderzoek naar mogelijke vervuilsbronnen) door de waterkwaliteitsbeheerders voor alle aangewezen zwemwateren. De zwemwaterprofielen moeten uiterlijk op 24 maart 2011 gereed zijn. De meeste waterschappen hebben voor zwemlocaties met waterkwaliteitsproblemen nu reeds een zwemwaterprofiel opgesteld. Ook de status verschilt per waterschap: soms worden de profielen bestuurlijk vastgesteld, soms worden ze ter informatie gestuurd naar het bestuur van het waterschap. In het zwemwaterprofiel worden maatregelen voorgesteld om de huidige zwemwaterkwaliteit te handhaven of te verbeteren. Een belangrijke vraag is nu hoe de stap naar uitvoering van benodigde maatregelen gezet kan worden.

In 2007 doorliep DHV in opdracht van het Hoogheemraadschap van Delfland het opstellen van maatregelenpakketten voor alle zwemwaterlocaties in Delfland. Per locatie werd een ambitieniveau vastgesteld, onder meer op grond van de bacteriële kwaliteit en het risico op overlast door blauwalgen, en het belang van een zwemwaterlocatie (bijvoorbeeld het aantal bezoekers en de nabijheid van alternatieve locaties). Ook voor het vaststellen van de prioriteit van een maatregel werden criteria voorgesteld. Deze aspecten zijn getest en de criteria voor vaststelling van het belang van een locatie zijn aangescherpt en vastgesteld. Vervolgens is per locatie onderzocht welke maatregelen in aanmerking komen voor verbetering van een slechte toestand of handhaving van een goede situatie. Deze maatregelen zijn voorgelegd aan de locatiebeheerders. Resultaat van deze aanpak is begrip en draagvlak bij alle actoren voor uitvoering en kostenverdeling van de te nemen maatregelen. Delfland gaat de maatregelen in 2010 en 2011 uitvoeren.

Toetsing waterkwaliteit

Dit zwemseizoen geldt als een overgangperiode voor de nieuwe Zwemwaterrichtlijn waarin de 'oude' normen en verplichtingen nog gelden, maar waarbij de nieuwe

parameters (*E. coli* en intestinale enterokokken) worden gemeten door de waterkwaliteitsbeheerders, met de bestaande meetfrequentie. De Zwemwaterrichtlijn geeft echter geen grenswaarden voor afzonderlijke metingen, die moeten de lidstaten zelf vaststellen.

Wat de actuele waterkwaliteit betreft worden dit jaar de meetresultaten van de Europese Commissie getoetst aan de oude norm voor thermotolerante *coli*'s (2.000 Kve/100 ml). Intestinale enterokokken worden niet getoetst dit jaar, maar wel gemeten. Op landelijk niveau wordt gewerkt aan nieuwe normen. De in de nieuwe Zwemwaterrichtlijn opgenomen kwaliteitsklassen zijn gebaseerd op een meerjarige reeks meetgegevens.

Uit onderzoek van het RIVM bleek nog eens dat deze kwaliteitsklassen het resultaat zijn van een politiek compromis. Als in Nederland gekozen zou worden voor normen voor de actuele waterkwaliteit waarbij zwemmers afdoende beschermd worden, zouden zeer frequent tijdelijke negatieve zwemadviezen ingesteld moeten worden bij zwemlocaties met de kwaliteitsklassen goed en uitstekend. Om de zwemwaterregelgeving ook in Nederland uitvoerbaar te houden, zullen normen gekozen moeten worden waarbij een bepaalde mate van gezondheidsrisico geaccepteerd wordt. De andere Europese lidstaten blijken hier op soortgelijke wijze mee om te gaan.

In de nieuwe Zwemwaterrichtlijn vindt bemonstering van de waterkwaliteit maandelijks plaats (vier tot acht maal). Risico van deze lagere meetfrequentie is dat als er een overschrijding is, de locatie meteen in een andere kwaliteitsklasse kan komen te vallen (incidenten worden niet gedekt). Dus men moet goed nadenken over het wel/niet hanteren van een andere meetfrequentie dan in de Zwemwaterrichtlijn wordt voorgeschreven. De waterkwaliteitsbeheerder en de provincie moeten aan de hand van het zwemwaterprofiel bekijken of meer meten nodig is. Komend badseizoen moet nog gemeten worden volgens de frequentie uit de huidige richtlijn: twaalf maal.

Blauwalgen

In de nieuwe Europese Zwemwaterrichtlijn worden blauwalgen expliciet genoemd als gevaar voor de zwemwaterkwaliteit waar adequaat mee moet worden omgegaan; blootstelling moet worden voorkomen. In Nederland wordt hier vorm aan gegeven via het nieuwe protocol blauwalgen. Twee routes worden onderscheiden. Of er wordt dagelijks gekeken of drijfvlagen voorkomen. Per zwemlocatie wordt door

provincie, waterschap en de lokale beheerder afgesproken en vastgelegd of (en zo ja hoe) dagelijks beheer uitgevoerd gaat worden. Of, en dat geldt voor de locaties waar mogelijk proliferatie van blauwalgen kan plaatsvinden (volgens zwemwaterprofiel), er vindt standaard monitoring plaats gedurende het hele badseizoen (celtellingen in de badzone). En indien aantallen blauwalgen te hoog worden, wordt overgeschakeld naar wekelijkse monitoring of dagelijkse visuele inspectie.

De provincie is verantwoordelijk voor besluitvorming rondom het ontraden of het verbieden van het zwemmen (uitspraak liefst vóór 12.00 uur). Het blauwalgprotocol zegt ten aanzien van het afgeven van zwemadviezen dat het uitvaardigen van zwemverboden wordt voorbehouden aan extreem onveilige situaties ('categorie 3 drijfslag'). Het protocol is nog niet officieel door het LBOW vastgesteld (dit gebeurt waarschijnlijk over twee of drie maanden). Voor dit jaar is daarom besloten de keuze voor wat betreft gebruik van het oude of nieuwe protocol vrij te laten. In de toelichting bij het besluit wordt verwezen naar het protocol. Rijkswaterstaat gaat het nieuwe protocol op alle locaties toepassen. Er komt een quick scan die sneller is dan de normale telmethode. Deze methode zal worden opgenomen in het handboek voor hydrobiologie dat STOWA over circa een maand publiceert.

Een belangrijke maatregel in het geval van blauwalgen is een goede informatievoorziening naar het publiek. In het zwemwaterprofiel van een locatie moet aangegeven worden of sprake is van een bloei van toxische blauwalgen. De Handreiking zwemwaterprofiel blauwalgen is hierbij een belangrijk hulpmiddel. Indien hiermee vastgesteld wordt dat op een locatie toxische blauwalgen een probleem vormen, schrijft de EU-richtlijn een passende controle voor, zoals voor Nederland vastgelegd in het zwemwaterprotocol. Bovendien wordt verwacht dat passende beheermaatregelen genomen worden. Het gaat hierbij om informeren van het publiek, maar ook om maatregelen die blauwalgenbloei moeten voorkomen of bestrijden. Wereldwijd wordt gezocht naar beheermaatregelen maar ondanks dat er velen worden aangeboden, is het aantal dat effectief mager. Bovendien is inmiddels duidelijk dat elk type water om zijn eigen specifieke maatregelen vraagt. In Nederland biedt momenteel de tender Innovatieprogramma KRW een mogelijkheid om demonstratieprojecten, waarbij maatregelen ter bestrijding van blauwalgen worden getest, gefinancierd te krijgen. De uitvoeringsorganisatie voor deze regeling is SenterNovem.

Aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties

Eén van de belangrijkste veranderingen als gevolg van de Zwemwaterrichtlijn is dat de definitie van het zwemwater niet langer van rechtswege van toepassing is. Er komt een beoordeling aan te pas. Als de beoordeling positief uitvalt, kan het betreffende water

worden aangewezen als zwemwater. Jaarlijks moeten voor de aanvang van het badseizoen door de provincie alle oppervlaktewateren worden geïnventariseerd waar naar verwachting een groot aantal mensen zal zwemmen en waar zwemmen niet permanent verboden is of waarvoor geen permanent negatief zwemadvies bestaat. In Nederland is het vastleggen van de zwemwaterfunctie van een water als voorwaarde gesteld om een zwemwater aan te kunnen wijzen.

Met ingang van 2010 treedt het 'protocol aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties' in werking. Dit tienstappenplan is in het leven geroepen om het proces voor het aanwijzen of het afvoeren van een zwemlocatie te verduidelijken. Zwemlocaties kunnen worden aangedragen door een gemeente, de provincie zelf of een burger. Een locatie als zwemlocatie aanwijzen is een proces dat twee jaar duurt. Het protocol begint met zeven centrale vragen waarmee bepaald wordt of de locatie aan de eisen voldoet. Eén van de belangrijkste vragen is of de nieuwe zwemlocatie aan de kwaliteitsnormen kan voldoen. In geval van een nieuwe zwemlocatie is het belangrijk dat de initiatiefnemer/locatiebeheerder al in het

beginstadium voor zichzelf onderzoekt of het haalbaar is om te voldoen aan de eisen uit de Zwemwaterrichtlijn/Whvbz. Ook wordt in het protocol de samenwerking tussen de initiatiefnemer en de bestuurlijke organisaties aangegeven. Uiteindelijk eindigt het proces wanneer de locatie de functie zwemlocatie krijgt toegewezen en de zwemlocatie wordt aangemeld in 'Brussel'.

Het protocol kan ook gebruikt worden voor het afvoeren van een zwemlocatie. Dit zal met name aan de orde zijn indien er niet meer wordt gezwommen of als de zwemlocatie niet aan de waterkwaliteitseisen kan voldoen (te nemen maatregelen zijn niet uitvoerbaar of onevenredig kostbaar). Afvoeren kan nu dus wel op basis van waterkwaliteitscriteria (vroeger niet). Dat moet echter wel goed worden overwogen en beargumenteerd richting 'Brussel'. De systematiek voor een kosten-batenanalyse, die is opgenomen in de bijlage bij het protocol, kan als hulpmiddel dienen.

Lilian Bernhardt (Provincie Noord-Holland)
Cees Collé (Provincie Gelderland)
Hans Ruiter (Rijkswaterstaat Waterdienst)
Arno van Breemen (Waternetwerk / Inspectie Verkeer & Waterstaat)